

Temat lekcji: To nie ode mnie zależało – mowa niezależna.

Klasa VII szkoły podstawowej

(temat wykorzystujemy jako kontynuację lekcji o mowie zależnej)

Cel ogólny: wzbogacenie słownictwa i doskonalenie poprawności językowej uczniów

Cele operacyjne:

Po zajęciach uczniowie powinni:

- odróżniać mowę zależną od niezależnej
- przekształcać mowę zależną w niezależną i odwrotnie
- stosować odpowiednie znaki interpunkcyjne w wypowiedziach zapisywanych w mowie niezależnej

NACOBESZU, czyli cele w języku ucznia:

- odróżniasz mowę zależną od niezależnej
- przekształcasz mowę zależną w niezależną
- stosujesz odpowiednie znaki interpunkcyjne w wypowiedziach zapisywanych w mowie niezależnej

Przebieg lekcji:

Część organizacyjna:

1. Powitanie uczniów.
2. Sprawdzenie obecności.
3. Podanie uczniom celów lekcji.
4. Utrwalenie umiejętności w zapisie mowy zależnej jako nawiązanie do poprzedniej lekcji.
5. Zapisanie tematu lekcji.

Część właściwa lekcji

1. Rozmowa z uczniami na temat umiejętności zdobytych na poprzedniej lekcji.
 - a) Czego dowiedzieliście się na temat sposobu zapisywania cudzych wypowiedzi?
 - b) Czy potraficie podać przykład?
 - c) Jak nazywamy zapis wypowiedzi w postaci zdania podrzędnego?
 - d) Z jakich czasowników oznaczających mówienie korzystaliśmy przy wprowadzaniu cudzych wypowiedzi?

Uczniowie, korzystając z notatek z poprzedniej lekcji, wymieniają czasowniki.

Przykład – krzyczy, prosi, błaga, pyta, mówi, powiedziała, burknęła...

Uświadamiamy uczniom, że bez czasowników oznaczający mówienie nie uda nam się zapisać zdań podrzędnych, w których przytaczamy cudze wypowiedzi.

2. Wykonanie ćwiczenia sprawdzającego umiejętności uczniów w zapisie wypowiedzi w postaci mowy zależnej.

Zapisz rozmowę bohaterów (chłopca i mężczyzny) poniższego fragmentu w postaci mowy zależnej:

„ (...) Bardzo długo milczał, opuściwszy rudą główkę. Potem rzekł:

- Wszędzie jest tak samo.

- Tak! – rzekłem. – wszędzie jest tak samo.(...)

- A gdyby tak bardzo daleko stąd? Też tak samo? (...)

Zeskoczył i uciekł”

Marek Hłasko "Okno" (fragment)

Przykładowy zapis:

Chłopiec długo milczał, opuściwszy rudą główkę, a potem rzekł, że wszędzie jest tak samo. Mężczyzna potwierdził słowa dziecka. Powiedział, że tak. Powtórzył jego słowa, że wszędzie jest tak samo. Wtedy malec zapytał, czy bardzo daleko stąd też jest tak samo i, nie czekając na odpowiedź, zeskoczył i uciekł.

3. Wskazanie przez uczniów różnic w zapisie tych samych słów bohaterów pierwszego i drugiego fragmentu.

Przykładowe odpowiedzi:

- w pierwszym fragmencie jest więcej znaków interpunkcyjnych (myślniki, dwukropek)
- słowa narratora, który jest jednocześnie bohaterem, są wyraźnie oddzielone od słów chłopca myślnikami

Ćwiczenie jest punktem wyjścia do wprowadzenia nowego tematu.

Zapisanie tematu lekcji: ***To nie ode mnie zależało – mowa niezależna.***

Uświadamiamy uczniom, że w przytoczonym fragmencie opowiadania mamy przykład mowy niezależnej, czyli dosłownego przytoczenia cudzej wypowiedzi, wiernego cytowania kogoś.

Taki zapis stosujemy w dialogach i cytatach.

Przy zapisie mowy zależnej w postaci cytatu przytaczane słowa ujmujemy w cudzysłów. Wtedy wyróżniamy w zapisie:

- zdanie wprowadzające zakończone dwukropkiem, np. **Marcin powiedział:**
- przytoczone słowa ujęte w cudzysłów, np. „**Nie chcę dzisiaj czytać lektury**”

Ponieważ odmiana rzeczownika „cudzysłów” może sprawiać uczniom problemy, warto ją przypomnieć i uświadomić im, że mówienie, np. „To jest w *cudzysłowiu*”, „Użyłam *cudzysłowia*” jest błędem językowym.

Poprawnie mówimy, że coś jest w cudzysłowie, że używamy cudzysłowu.

przypadek	liczba pojedyncza	liczba mnoga
mianownik	cudzysłów	cudzysłowy
dopełniacz	cudzysłowu	cudzysłowów
celownik	cudzysłowowi	cudzysłowom
biernik	cudzysłów	cudzysłowy
narzędnik	cudzysłowem	cudzysłowami
miejscownik	cudzysłowie	cudzysłowach
wołacz	cudzysłowie	cudzysłowy

4. Ćwiczenia

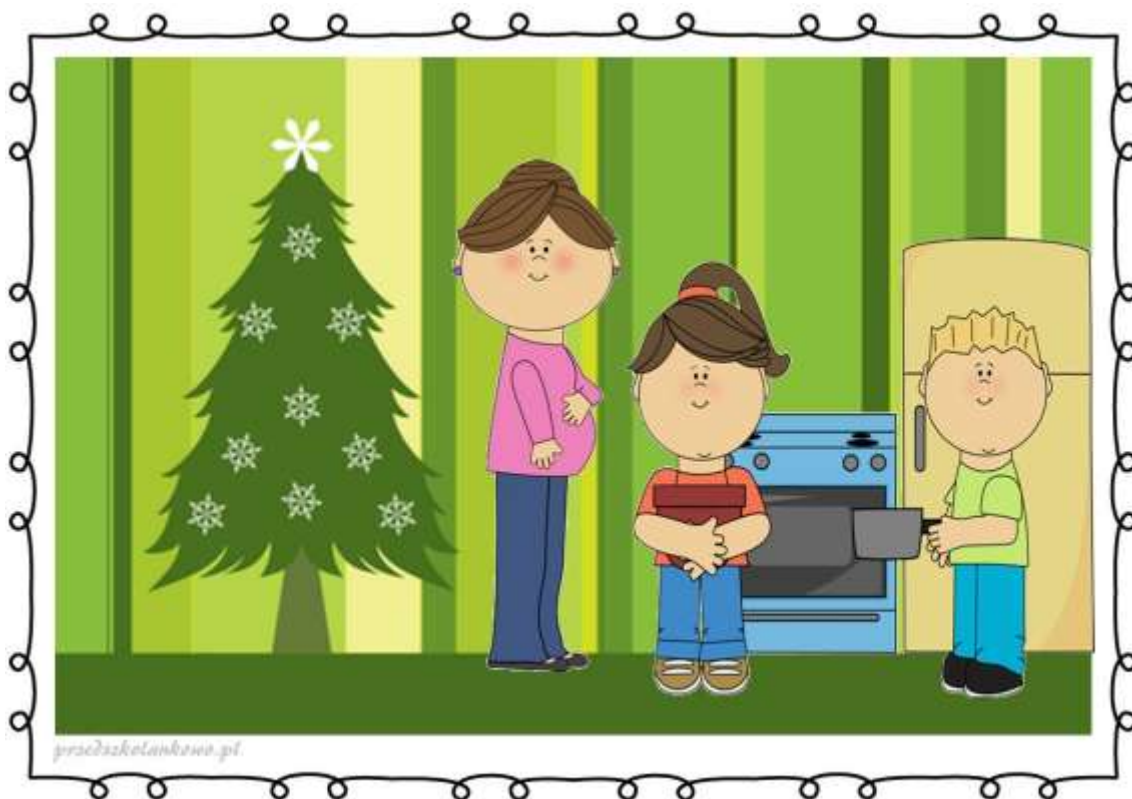
1. Uzupełnij wypowiedzi tak, aby tekst miał formę mowy niezależnej. Użyj różnych czasowników oznaczających mówienie.

- Sama tam pójde -
- Nie boisz się? -
- Nie - - już tam byłam.
- A rodzice wiedzą? - - Mówiłaś im?
- Jeszcze nie, nie chcę ich martwić -

2. Podkreśl wypowiedzenia, w których występuje mowa niezależna.

- a) Tata powiedział Maćkowi, że rano pojedą razem do szkoły.
- b) - Jestem bardzo niezadowolona z tej pracy – odpowiedziała szefowi.
- c) Wczoraj przy śniadaniu Marek przyznał się: „Wiedziałem o tej głupiej zabawie”.
- d) - Nie mogę tego zrobić dzisiaj – odburknął niegrzecznie do mamy.
- e) Jacek krzyknął, że nie idzie z nami, bo musi odpocząć.

3. Obejrzyj zamieszczony poniżej obrazek. O czym mogliby rozmawiać ukazani na nim bohaterowie? Ułóż dialog, pamiętaj o poprawnym zapisie ich wypowiedzi.

Część podsumowująca:

- Podsumowanie zajęć przez nauczyciela, zwrócenie uwagi na stopień realizacji celów, stopień łatwości i trudności poszczególnych zadań.
- Ocenienie aktywności uczniów.
- Polecenie uczniom filmiku o mowie zależnej i niezależnej na YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=YBmqQnH2Aok>

Irena Sauter
doradca metodyczny